

LUYỆN TẬP VỀ LIÊN KẾT TRONG VĂN BẢN

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Củng cố hiểu biết về các bình diện liên kết trong văn bản. Cho HS ôn lại các phép liên kết đã học ở THCS.

– Vận dụng sự hiểu biết về các bình diện liên kết vào đọc - hiểu văn bản và làm văn. Cụ thể :

+ Hiểu quan hệ ý nghĩa giữa các câu, các đoạn được liên kết với nhau cả về mặt nội dung lẫn các phương tiện liên kết hình thức.

+ Biết vận dụng các phép liên kết hình thức thể hiện mối quan hệ nội dung giữa các câu, các đoạn để văn bản được rõ ràng, mạch lạc.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Liên kết nội dung

Liên kết nội dung là yếu tố quan trọng giúp cho văn bản tạo lập ra được mạch lạc. Sự liên kết nội dung thể hiện trước hết ở các phương diện sau :

– Sự thống nhất đề tài, chủ đề giữa các câu, các đoạn trong văn bản. Tức là các câu trong văn bản phải tập trung vào việc cùng làm sáng tỏ mục đích mà văn bản hướng tới.

– Sự triển khai đề tài, chủ đề hợp lí, thể hiện cách lập luận lô gích nhằm thuyết phục và hấp dẫn người đọc.

Có thể tham khảo ý kiến sau của Đỗ Hữu Châu : "... một văn bản, một diễn ngôn (hay một đoạn văn) là một lập luận đơn hay phức hợp bất kể văn bản viết theo phong cách chức năng nào. Tính lập luận là sợi chỉ đỏ đảm bảo tính mạch lạc (cohérence) về nội dung bên cạnh tính liên kết về hình thức (cohésion) của văn bản, của diễn ngôn"⁽¹⁾.

(1) Đỗ Hữu Châu, *Đại cương ngôn ngữ học*, tập II, NXB Giáo dục, 2001, tr. 174.

2. Liên kết hình thức

Liên kết hình thức là sử dụng các phương tiện ngôn ngữ để liên kết các câu, các đoạn trong văn bản với nhau.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

Đây là một bài luyện tập. GV cho HS lần lượt làm các bài tập trong SGK.

Bài tập 1. GV gọi cho HS nhớ lại kiến thức đã học ở THCS về các phép liên kết hình thức. Điều quan trọng là tìm (hoặc đặt ra) ví dụ về từng phép liên kết đó.

Bài tập 2

Hai câu nối tiếp nhau có liên kết hình thức với nhau. Nhưng nội dung của các câu hướng về những hiện thực khác nhau, không có một đề tài, chủ đề chung xuyên suốt đoạn văn. Ví dụ câu 1 : *Cắm bơi một mình trong đêm* hướng người đọc về nhân vật Cắm dưới nước nhưng câu sau, đặc biệt từ câu 3 trở đi lại nói về những sự việc rất khác nhau như : *chiếc xe lăn bánh trên đường, rồi bóng trăng, rồi dãy núi Pú Hồng, rồi gió mùa đông bắc, v.v.*

Kết luận : Thiếu sự thống nhất về đề tài, chủ đề nên những câu trong bài tập không làm thành một đoạn của văn bản.

Bài tập 3

Hai đoạn văn có trật tự sắp xếp các ý khác nhau. Đoạn 1 xếp ưu điểm trước, nhược điểm sau. Đoạn 2, ngược lại, xếp nhược điểm trước, ưu điểm sau. Để đi đến kết luận đề nghị nhà trường khen thì cách sắp xếp như ở đoạn 2 hợp lí hơn, lô gích hơn.

Kết luận : Liên kết nội dung trong văn bản thể hiện ở hai điểm :

- Sự thống nhất về đề tài, chủ đề ;
- Sự lập luận chặt chẽ, sự sắp xếp các ý, các câu hợp lô gích.

Do đó, cần lưu ý : Chỉ có thể tạo lập văn bản khi đã có đề tài, chủ đề rõ ràng. Việc triển khai đề tài, chủ đề cũng có ý nghĩa quan trọng, đòi hỏi người nói, người viết phải có khả năng phân tích, tìm, lập ý ; đồng thời biết sắp xếp các ý theo trình tự hợp lí, phù hợp với ý định đặt ra.

Bài tập 4

Các phương tiện liên kết được sử dụng trong các đoạn văn như sau :

a) *Vua* : ngoài tác dụng liên kết còn tập trung được sự chú ý của người đọc vào nhân vật được nói đến.

b) *Văn học dân gian* : ngoài tác dụng liên kết còn tập trung vào đối tượng được nói đến.

c) *Rồi, nhưng, còn* : ngoài tác dụng liên kết, *rồi* chỉ ra trình tự trước sau của các sự việc ; *nhưng, còn* chỉ ra sự đối chiếu, tương phản về ý nghĩa giữa các câu được liên kết.

Họ, thấy thế : ngoài tác dụng liên kết còn làm cho cách diễn đạt ngắn gọn hơn, không bị lặp.

Người anh, người em, hai anh em : ngoài tác dụng liên kết còn tập trung được sự chú ý của người đọc vào các nhân vật được nói đến.

Bài tập 5

Các phương tiện liên kết trong ba đoạn văn :

a) *Nhưng* (thuộc phép nối).

b) *của văn học dân gian* (thuộc phép lặp).

c) *Đó* (thuộc phép thế).

Bài tập 6

Bài tập này chủ yếu để HS tự làm bài ở nhà. Ở lớp, GV chọn một bài làm văn của HS để phân tích, cho HS thảo luận, rút kinh nghiệm về cách liên kết trong văn bản.